

УЛАС САМЧУК: СВІЧА ПАМ'ЯТІ

Інна НАГОРНА,
*завідувач Літературного музею
Уласа Самчука в Рівному*

...н був воістину видатний. Два десятки ва-
... прозових творів, серед яких — трилогії
...нь» та «Ост», перший у художній літературі
...ро голодомор в Україні «Марія», і вису-

нення письменника в 1980 році на здобуття Но-
белівської премії красномовно свідчать про це.

В липня цього року в приміщенні Літера-
турного музею Уласа Самчука в Рівному буде
запалено Свічу пам'яті, приурочену до 24-ї
річниці від дня смерті письменника. До цієї
дати в серії «Бібліотека Літературного музею
Уласа Самчука в Рівному» вперше в Україні
видано книжку соратниці письменника —

Галини Журби «Зорі світ заповідають».
А з'явилася вона у видавництві «Азалія» Рів-
ненської організації Національної спілки
письменників України за сприяння Міжнарод-
ного благодійного фонду «Мистецька скарб-
ниця» (президент — Тетяна Логуш).

(Закінчення на 11-й стор.)

На світлині: м.Рівне. Пам'ятник Уласові Самчуку.

50 років тому в Торонто Улас Самчук писав Галині Журбі: «Ваш шлях від Києва до Філадельфії через багато кордонів, через континенти і океани позначений довгими роками боротьби, мислення, шукання і творення! Це гарний шлях — великий і барвистий, дарма, що поклався він у роки, можливо найбурхливішої, а тим самим найтурботливішої епохи нашої усесвітньої історії. Хай Ваші «Зорі» далі заповідають Вам світ який би він не був «далекий». Хай Ви далі лишаєтесь хвилююче молодію, яскраво ясною і ніколи не запереченою!

Ваш завжди, однаково вірний прихильник, поклонник, читач і скромний співколега — Улас Самчук».

А на роковинах смерті Галини Журби письменник згадає кілька її миттєвих гасел, які вона вважала основою свого діяння:

«Героїчність — це не чеснота. Це вдача, як буйність чорнозему, як співочий голос, як почуття правди.

Життя дано людині для здійснення її приреченості. Для змагань і перемагань.

Життя, як смолоскип, що запалює і згорає саможертвним полум'ям на жертвеннику Батьківщини і Волі».

Мимоволі віряться: Вища Сила у творчій діяльності теж перестраховується. Тому нічого на світі не з'являється в одному-єдиному варіанті. А вже ми, люди, залежно від обставин, розуміння чи й просто випадку, на власний розсуд ставимо потім один із тих варіантів на перше місце.

...Вони були такі різні — подолянка Гелена Домбровська (справжнє ім'я Галини Журби), емігрантка з підрадянської України, яка багато років мешкала в Рівному і Здолбунові, та волиняк Улас Самчук, який емігрував до Чехословаччини і жив у Празі. Але їх обох водночас мобілізував на творчий подвиг могутній дух Волині — праматері України, а можливо, й усього слов'янства. І вони взяли за гук.

Як результат — з'явилися твори Уласа Самчука «Куди тече та річка» та Галини Журби «Зорі світ заповідають...» Споріднені за жанром, за тематикою, за часовою дією і

за місцем зображуваних подій. Обидва твори були сприйняті сучасниками як перші частини великих епічних полотен.

Преса схвально відгукнулася на ці твори, їх було відзначено нагородами Товариства українських письменників і журналістів імені Івана Франка. Зацікавлені читачі нетерпляче чекали продовжень. І продовження не забралися.

Услід за публікацією першої частини роману-хроніки «Волинь» у літературно-науковому місячнику «Дзвони» (1932—1934) Улас Самчук видрукував другу частину «Війна і революція» у видавництві «Бібліотека „Дзвонів“» (ч.10, 1935), а третю частину «Батько і

син» — у видавництві «Бібліотека „Нашої книги“» (ч.1, 1937). Продовження ж епопеї Галини Журби під назвою «Революція йде» з'явилося теж двома окремими томками у 1937—1938 роках (видавництво «Батьківщина»).

Твори обох авторів були новим словом в українській літературі. Вони стали подією доби. Можливо, й усього ХХ століття.

Непідкупний арбітр-час віддав пальму першості Уласові Самчуку.

І все ж книжка «Зорі світ заповідають...» Галини Журби, написана у Здолбунові, була й залишається одним із найкращих творів про Волинь. Їй і сьогодні належить чільне місце в українських книгозбірнях.

Цей твір побачив світ окремим виданням у відомій «Українській Бібліотеці» (ч.10, жовтень 1933), що її видавав у Львові знаменитий Іван Тиктор. Через те, що Тикторівське видавництво орієнтувалося на представлення читачеві «кращих творів українського

й усесвітнього письменства», вже сама покла в цій серії книжки п'ятитисячним накладом свідчила про визнання літературного таланту авторки.

Редактор видавництва Микола Голубець у післямові до повісті не поскупився на похвалу: «В черзі книжок, виданих дотепер «Українською Бібліотекою», книжка Галини Журби — «Зорі світ заповідають...» — займає своєрідне становище. Вже те саме, що була вона одиноким з-поміж кількадесяти творів, надісланих на конкурс «Української Бібліотеки», який тільки з формально-технічних причин не був відзначений першою нагородою, свідчить дуже вимовно в її користь.

УЛАС САМЧУК: СВІЧА ПАМ'ЯТІ

Твір Галини Журби заслуговував на відзначення всіма своїми прикметами, що в літературному творі рішають про його вартість й надають йому тривкість творчого досягнення.

Зміст і тонка режисерія фабули, в якій не відчувається нічого штучного, силуватого, як то кажуть, паперового, вникливий підхід і глибоке умотивування психології персонажу, чутка й всестороння обсервація й нарешті справді мистецьке — широке в загальних обрисах, а тонке й цизельоване в подробицях, оформлення, відбігають далеко від денникарської неабльованості й неохайності, якими націхована більшість белетристичних спроб повоєнної доби нашої літератури.

«Зорі світ заповідають...» — це закросна на епос картина дореволюційного побуту волинського села...»

До речі, це писав той самий Микола Голубець — письменник і журналіст, редактор і мистецтвознавець, якого Улас Самчук відно-

сив до людей особливої вдачі, «які дивляться на вас і не бачать вашого носа, зате бачать вашу душу, яку чують... Він був людиною вищого, більшого мірила, з великою душею мистця і громадянина» (Людина в окулярах. // Волинь. — 1942. — Ч.44. — 11 червня). Микола Голубець тоді був знаний і шанований. Тож його «Післяслово» теж надавало виданню певної ваги.

На час виходу у світ твору «Зорі світ заповідають...» Галина Журба вже була автором кількох книжок: збірок оповідань «З життя» (Одеса, 1908), «Похід життя» (Київ, 1919), сценічних картинок «Меланка» (Київ—Тарнів, 1922) та «Метелиця» (Прага—Берлін, 1923). Отож не тільки мала літературний досвід, а й увійшла в зеніт письменницького таланту. Оглядачі її творчості, зокрема Євген Маланюк, поклали на неї великі сподівання.

Подальшою літературною працею Галина Журба ті сподівання виправдала: з-під її пера з'явилося кілька блискучих творів. Недарма у фундаментальній праці Симона Наріжного «Українська еміграція» (Прага, 1942) мовиться: «На Волині працює відзначена письменниця-повістярка Галина Журба».

Восні злигодні та тяжкі поневіряння наклали свій відбиток, однак її роман «Далекий світ», виданий 1955 року в Буенос-Айресі, потвердив читацькому світові: Галина Журба була і залишається першорядною майстрицею українського художнього слова.

І нам, волинякам, сьогоднішнім читачам книжки «Зорі світ заповідають...», приємно, що захопливий і своєрідний «запасний варіант» епопеї про життя волинського села творився таки тут, на нашій благословенній Богом землі. Про це дізнаємося з останнього рядка книжки, де авторка зазначила: «Здолбунів. 1925—1928 рр.»

Працівники Літературного музею Уласа Самчука в Рівному запрошують всіх охочих завітати до музею (вул. Симона Петлюри, 17) на «Свічу пам'яті», приурочену 24-й річниці від дня смерті Уласа Самчука.

У програмі заходу — презентація книжки Галини Журби «Зорі світ заповідають...» Початок — 8 липня о 12 годині.